

Ötvös István

ÁLLAMVÉDELEM A KALAPSZALON NYOMÁBAN

Márffy Mantuánó Tamás sikertelen beszerzési kísérlete

A hazai közéletet időről időre felborzolja egy-egy újabb ügynökügy, ügynöklista vagy valami szenzációs „leleplezés”. A közvélemény sajnos sokszor leragad az „ügynök? áldozat?” egyszerűen megválaszolhatónak tűnő kérdésénél, gyorsan felment és/vagy elítél – jellemzően a „vádlott” politikai hovatartozása szerint. Mindeközben nem néz szembe a ténnyel, hogy az egész problémahalmaz sokkal bonyolultabb, mint hogy egyszerű panelek mentén megválaszolhatnánk a felmerülő kérdéseket. Az alábbiakban ismertetett történetben nem lesz „nagy leleplezés”. Célunk az, hogy néhány módszertani szempontot adjunk az olvasónak, amely segítheti annak megértésében, miért álviták a III/ akárhányas csoportfőnökség beszerzési iratai körül fellángoló konfliktusok és miért kellene sokkal árnyaltabb képet rajzolnunk az állambiztonság működéséről.¹

I.

„Márffy Mantuánó Tamás 1907-ben született Rómában, olasz származású. [...] Iskoláit Cambridge-ben végezte.[...] 1930-tól 1948 februárjáig a Külügyminisztérium szolgálatában állott. Különböző szolgálati helyeken dolgozott, majd 1941–1943 között az ankarai magyar követségen nyert beosztást. 1946-ban B-listázták, de rövid idő múlva ismét visszavették, de már nem kapott »valódi« diplomata beosztást. 1948-ban végleg eltávolították a Külügyminisztériumból, ezután elhagyta az országot. Igen széles baráti társaságához tartoztak a Budapesten élő angol és amerikai diplomaták is. Testvérével, a Londonban élő Lady Listowell Judittal is »rendkívül jó« kapcsolatot tartott.” Utóbbiról az összefoglaló jelentés megállapította, hogy „az Angliában élő fasiszta magyar emigrációnak központja. Szerkesztője egy angol nyelvű folyóiratnak, melyben Magyarországot rágalmazza. Adataink szerint a Lady Listowellné az angol titkosszolgálat embere” – foglalta össze a célszemélyre vonatkozó adatokat az államvédelem 1953-ban.²

Márffy személyére még visszatérünk, de egyelőre maradjunk Listowell Juditnál és „politikai szalonjánál”, valamint az angol nyelvű folyóiratnál. A lap, amelyet Listowell Judit nevéhez kötöttek, Soviet Orbit címmel jelent meg, néhány példányban. Valójában ez volt a „célobjektum”, amelyet meg akart közelíteni a hírszerzés. Mivel a lap nemcsak Magyarországról közölt „híreket” és „elemzéseket”, hanem a szovjetekről is, felmerülhet

¹ Az már más kérdés, és többen is felvetették, hogy a III/III-as gumicsontot milyen politikai szempontok mentén lökték oda a társadalomnak, de ez egy külön tanulmány tárgya lehetne.

² Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára [a továbbiakban: ÁBTL] 3.2.4 K-1019, 10-11. Feljegyzés, 1953. július 2.

a gyanú: inkább a baráti hírszerzés szerette volna megsemmisíteni. Akármilyen is volt az indíték, a nyomozás elindult, és az ÁVH londoni rezidentúrája elkezdte a megfigyelést, a szerkesztőségre járók lenyomozását – az után kutatva, kit lehetne beszervezni.³

Időközben – kicsit zűrzavarosan – megkezdődött a magyarországi nyomozás is. Adatokat kutattak fel Listowell Juditra vonatkozóan – itthon. Az elfekvő adatok összegzése során Ignó Páltól vettek fel vallomást, aki korántsem barátságos hangon nyilatkozott hölgyről. Ignó szerint Listowell Judit a Horthy-rendszer híveként „agitált” Londonban a háború alatt, bár nemcsak konzervatív, hanem munkáspárti kapcsolatai is voltak.⁴ Széles társadalmi kapcsolati hálójá miatt a „kör” elég vegyes képet mutatott. Beletartozott a Daily Herald egyik szerkesztője, aki – Ignó szerint – tagja a brit külügyi kormányzat nemhivatalos tanácsadó és információszállító köreinek is. Listowell Judit régi magyarországi kapcsolatai közé tartozott Barcza György, a volt londoni követ is; de az amerikai magyar Nemzeti Bizottmánnyal is jó kapcsolatot ápolt, így Eckhardt Tibort, valamint Szegedy-Maszák Aladárt is ismerte. Mellettük Listowell ismeretségi körében helyet kap a Peyer Károly köréhez sorolt néhány személy, valamint Kruchina Viktor (az 1945 utáni Katonapolitikai Osztály helyettes vezetője, aki Angliába emigrált) és Sztankovich Viktor (aki a háború idején Magyarországon a brit hírszerzésnek dolgozott) is. Az angolok közül számunkra talán a legfontosabb Sir Ian Jacob tábornok, a „BBC európai-kontinentális és tengeren túli szolgáltatásainak” ellenőre.⁵ A politikai szalon rendező elve az Ignó Pál által „klerikálisnak” nevezett politikai elv követése – pártállástól függetlenül. Ehhez a gondolkodáshoz tartozók a világháború után megbékélést szorgalmaztak Németország és Nagy-Britannia között, így tehát a német újrafelfegyverzés és emancipáció híveinek számítottak.

De Ignó jól informálnak mutatta magát a londoni magyar követség felé mutató szálak tekintetében is. Listowell Judit jó viszonyt ápolt Szabó Tamás első beosztottal, akit Nagy Ferenc volt miniszterelnök „embereként” azonosított, és aki a Magyar Testvéri Közösség-ügy kirobbanása után disszidált. Bede István követ hiába volt rossz viszonyban Szabóval, az ő bizalmi embere – Luby Géza követségi titkár – szintén Listowell Judit „legfontosabb őrszeme lett” a követségben. Amikor aztán Pulay Gábort küldték ki követségi titkárnak és ő Luby Géza páncélszekrényét feltörve jutott hozzá kompromittáló iratokhoz, Pulay megismerkedett is Listowell Judittal. Röviden: akármilyen személyi változás történt is a követségben, a szálakat Listowell Judit – állítólag – ellenőrizni tudta, de legalábbis rálátása volt a szervezet tevékenységére.⁶ Listowell Judit tehát mindenképpen gyanússá vált. Ha még tovább követjük visszafelé a róla szóló anyagokat, kiderül, hogy neve már a Magyar Testvéri Közösség-ügyében, konkrétan Chornoky Viktor kapcsán

³ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 46. Jellemző adatok „Ajtaira”, emlékeztető a rezidentúrának, é. n.

⁴ Ezen a ponton elgondolkodhatunk azon is, hogy Ignó, aki mégiscsak komolyan vette a polgári marxista gondolkodást, mennyire sablonosan gondolkodott az angol politikai viszonyokról. Maga a megjegyzés árulkodó: egyszerűen nem értette, hogy a Labour és tory gondolkodás valójában nem közép-európai értelemben vett bal-jobb...

⁵ A „controller” a kimenő adások tartalmának ellenőrzését politikai szempontok szerint végezte.

⁶ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 47-65. Ignó Pál feljegyzése a börtönben; é. n. (A szövegből azonosítható, hogy 1950-ben készült.)

felmerült. Chornoky ugyanis vallomást tett arról, hogy Tildy Zoltán külföldre távozása ügyében levelezett Listowell Judittal is.⁷

Listowell Judit tehát problémát jelentett. Londoni ténykedése akkor már nem első-sorban a magyaroknak, sokkal inkább a szovjeteknek, hiszen a Soviet Orbit – a maga szerény eszközeivel – csökkentette a moszkvai propaganda hatását és muníciót szolgáltatott a szovjetellenes gondolkodás számára. Ez pedig a társutasok hatékonyságát rombolta. A probléma megoldására logikusan merült fel Lisowell Judit testvére, Márffy Tamás. A szervezési fedőnevén csak „Ajtay”-ként említett Márffy Tamással 1952-ben kezdtek intenzíven foglalkozni. „»Ajtay« személye Magyarországon elítélt ellenséges ügynökök [például Ignotus Pál] jelentése nyomán merült fel, mint akinek nővére a londoni fasiszta emigráció vezető alakja.⁸ Az ügygel két éve foglalkozunk, mivel Magyarországon élő 9 éves fiúgyermekén és apósán keresztül lehetőségünk van vele kapcsolatot felvenni és rajta keresztül a nővére által irányított objektumról fontos híryanagot szerezhetünk. Céljuk, hogy gyermekét és apósát magukhoz kiviessék Londonba.”⁹ Az összefoglaló lényegében minden fontos információt tartalmaz. A cél, az „objektum” Listowell Judit lapja vagy politikai szalonja, Márffy pedig szervezhetőnek tűnik, hiszen egyik gyermeke Magyarországon él, és a család egyesítés feltétele lehet az együttműködés.

De nem szabad figyelmen kívül hagyni azt az odavetett félmondatot, amely szerint a „Magyarországon elítélt ellenséges ügynökök jelentése nyomán” jutottak el Márffyhoz. Mint azt fentebb már láttuk, Listowell Judit neve már Chornoky Viktor ügyében felmerült, tehát ha erre gondoltak, akkor egész egyszerűen hazudtak. Az iratokból úgy rekonstruálható, hogy Ignotus Pált tekintették ellenséges ügynöknek, ami szintén hazugság. Ignotusnak valóban voltak kapcsolatai Nagy-Britanniában, ami nem csoda, hiszen a háború alatt ott élt – azonban ettől még nem feltétlenül ügynök. Ezt amúgy is rettenetesen nehéz bizonyítani, de perében meg sem kísérelték, egy klasszikus koncepció eljárását folytattak le. Viszont az, hogy mire „használták”, visszaul az ellene folyt eljárás valódi céljára: azért (is) volt erre szükség, hogy az együttműködését kicsikarják. Persze nem ügynökként, hanem rabként. (Ignotust, a londoni magyar követség sajtóattaséját 1949-ben hazarendelték, és kémkedésért 15 év börtönre ítélték, 1956-ban rehabilitálták.) De hogy az általa még oly általánosan megfogalmazott szöveg egyes részeiből miként kovácsol vádat valaki ellen az ÁVH – már más kérdés. És ebben a pillanatban adva van egy „nem ügynök” Ignotus, aki viszont informálja az ÁVH-t. Ignotus Pál viselkedése érthető és semmi kivetnivaló nincs benne, de a mechanizmus működése mégis elgondolkodtató.

De térjünk vissza a Márffy-ügyre. Márffy Tamás esetleges szervezését az tette lehetővé, hogy amikor 1948-ban pánikgyorsasággal elhagyta az országot, itthon maradt a kislánya. A család többi tagja a disszidálás pillanatában éppen Nyugaton volt. Talán Márffy már sejtette: nem itthon fogja tölteni nyugdíjas éveit. A BM II/1-es osztálya teljesen egyértel-

⁷ SZÜCS András: *Az akasztófa két oldalán. Chornoky Viktor és Szász Béla*, Unicus Műhely, h. n., 2007, 110.

⁸ Nagyon fontos jelzés, hogy itt is – mint számos más ügyben – az államvédelem egy legendát gyárt saját magának arról, miért is kezdett hozzá egy üggyhez. Számos koncepció perben derült már ki, hogy a nyomozók egy legendát kapnak kézhez, miért is kell nyomozniuk, hogy a valós okot – ebben az esetben a szovjet inspirációt – elfedjék.

⁹ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 74-75. Jelentés, 1954. március 26., BM II/1. alosztály.

műen fogalmaz: „itthagytott fiát addig nem engedjük ki, míg számunkra nem dolgozik és nem kompromittálja le magát. [...] Az ügy abban a szakaszban van, hogy figyeljük, milyen intézkedéseket tesz fia kivételére majd alkalmas pillanatban közbelépünk és megkíséreljük visszafordítását.”¹⁰ A szöveg azért beszél visszafordításról, mert Budapesten eleve úgy tekintettek Márffyra mint angol kémre – de erről kicsit később. A nyomásgyakorlás terén az államvédelmi szervek nem voltak túl válogatósak, a szimpla zsaroláson tehát nincs mit csodálkoznunk. Sokkal érdekesebb, hogyan közelítették meg a problémát.

A kényszerűen itthagytott gyermek a család távozásának időpontjában beteg volt. Ezért a nagypapára – gróf Teleki Domonkosra – bízták, aki a Kaposvár közelében fekvő Csombárdon élt. A hivatalos koreográfia szerint 1953. április 27-én a budapesti központ utasította a Somogy megyei osztályt, hogy végezzen környezettanulmányt. Ez el is készült,¹¹ azonban a központ nem volt megelégedve az eredményekkel, mert 1953. szeptember 9-én elutaztak Csombárdra, és közvetlenül felvették a kapcsolatot a tanácselnökkel és Teleki Domonkossal. Másnap a központ egy utasításával kivette a nyomozást a helyi szervek kezéből, és leszögezte, hogy „az összegyűjtött anyagot a tanácselnök Horváth Imre államvédelmi alhadnagy elvtársnak adja, aki kapcsolatot tart vele”.

Önmagában az a tény, hogy a helyi közigazgatás vezetője együttműködik a belbiztonsági szervekkel, nem probléma. Ezt minden állam – még a demokratikus berendezkedésű is – megköveteli a közigazgatástól. A kérdés azonban az, milyen minőségben használják fel a hatalom képviselőjét. A központi nyomozók által foganatosított kihallgatásról készül jelentés egyértelművé teszi a helyzetet. „1953. szeptember 9-én leutaztunk Csombárd községbe, hogy kihallgassuk gr. Teleki Domonkost és támpontokat szerezzünk az ügy további viteléhez. A kihallgatás a csombárdi tanácsházán a tanácselnök jelenlétében és közreműködésével történt. [...] Mint államvédelmi százados mutatkoztam be a tanácselnöknek és kioktattam arra a legendára, amivel beszélni fogunk tbn-nel [tárgyban nevezettel]. Ez a legenda az volt, hogy tbn. neveli Márffy Tamás 9 éves kisfiát és a megyei tanács árvaszéki előadója kijött a községbe azután tájékozódni, hogy mi lesz a kisfiú további sorsa, ki a gyámja, mi történik vele, ha tbn. meghal. [...] E legendával lényegében azt akartuk megtudni, hogy mi a szülők álláspontja a gyerekekkel kapcsolatban, fel lehet-e a gyermeket használni a szülők beszerzésére.” A jelentés kiértékelése szerint Teleki Domonkos beszerzésre nem alkalmas, „viszont az lehetséges, hogy sötéten az árvaszék nevében különböző levelek megírására bírjuk, ha ez szükséges lesz.”¹²

Itt kell kitérnünk legalább két kérdésre. Mint már fentebb megállapítottuk, a helyi közigazgatás vezetőjének bizonyos fokú együttműködése evidencia minden rendszerben. De az, hogy a kihallgatás részese legyen? Ugyanakkor az a tény, hogy Teleki Domonkos előtt nem tisztázzák, kivel is ült le beszélgetni, még a normális üzemmenet része az ÁVH részéről. Ennél sokkal fontosabb, hogy a jelentés készítője arra tett javaslatot, Telekit „sötéten”, azaz beszerzés nélkül ügynökként foglalkoztassák. Itt talán érdemes leszö-

¹⁰ ÁBTL 3.2.4 K-1019. Jellemzés, 1954. április 2., a BM II/1. alosztály fogalmazványa.

¹¹ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 17-18. Jelentés, ÁVH Somogy megyei Osztály, 1953. július 16., Kaposvár.

¹² ÁBTL 3.2.4 K-1019, 23-25. Jelentés, gr. Teleki Domonkos konspirált kihallgatásáról, 1953. szeptember 11. (Az én kiemeléseim.)

gezni: az elmúlt években mindenki „ügynökként” szokta emlegetni az informátorokat. Holott valaki csak akkor válik ügynökké, ha már utasításra cselekszik. Ha csak egyszerűen jelent, akkor pusztán informátor. De ebben a helyzetben Teleki nem volt tisztában saját minőségével. Ami még pikánsabbá teszi az ügyet, hogy *elvileg* a „sötét hírszerzés” minde-
nütt – még Magyarországon is – tilos.

Valójában az „ügynök” kifejezés csak a külföldön alkalmazott legmagasabb szintű kapcsolat megnevezésére használható teljes mértékben. Teleki az adott történetben legfeljebb „hazai alkalmi kapcsolat” lehetne, a tanácselnök pedig valójában „hazai bizalmi kapcsolat”, esetleg „titkos megbízott”. Ezek után tekinthető-e ügynöknek Teleki? Nyilván nem. Egyszerűen arról volt szó, hogy egyrészt a családi érdekek egybeestek az államvédelem érdekeivel. Másrészt viszont fogalma sem volt arról, milyen ügyet szolgál azzal, hogy sürgeti a kisfiú szüleit. Az iratanyag tanúsága szerint Teleki Domonkos „megdolgozása” sikerrel járt, hiszen az 1954. április 5-én keltezett jelentés már arról számolhatott be, hogy a nagypapa „az elmúlt időben mindinkább gyakrabban kap külföldről levelet, valamint csomagot”.¹³ A megyei hatósággal párhuzamosan a központ is figyelt, és a levélcenzúra segítségével már hónapokkal korábban értesült arról, hogy Teleki Domonkos „rövidesen útlevél kérelemmel fordul” az útlevélosztályhoz. Rögtön intézkednek is, hogy az útlevélosztály tartsa függőben a kérelmet,¹⁴ hiszen az okmány kiadását Márffy együttműködéséhez kívánták kötni.

2.

Mindezzel párhuzamosan a londoni rezidentúra is elindította akcióját Listowell Judit megfigyelésére, melyről 1954. március 26-án született az első dokumentum. Ebből kiderül, hogy teljesen félreértették a központi utasítást, hiszen jelentették: „kalapszalonnem valószínű, hogy van ezen a címen, mert annak valami jele lett volna”.¹⁵ No igen, a szalon nem feltétlenül kalapszalont jelentett, de a nyugati világgal még csak ismerkedő „elvtársaknak” ez újdonság lehetett. Meg is érkezik Budapestről a „finom” helyreigazítás: „az elvtársak tudják, hogy a Listowel féle szalon tanulmányozása az »Ajtai« [Márffy Tamás szervezési fedőneve] ügygel függ össze. Ezzel kapcsolatosan végeztük el a lakóház környezetelését, amelyről legutóbb jelentettek. Érthetetlennek tartjuk, hogy a jelentés miért említi meg, hogy »kalapszalonnem valószínű, hogy van ezen a címen«. Ugyanis kalapszalonnról eddig egyáltalán szó sem volt. Ez egy politikai szalon, amely magát »Kelet-Európai Kutató Irodának« nevezi és kiadja a »Soviet Orbit« című fasiszta szennylapot. Az idézett megjegyzés arra enged következtetni, hogy az elvtársak ezt eddig nem tudták.”¹⁶

Listowell Judittal ugyan semmire sem jutottak, azonban 1954. május 19-én – ahogyan az várható volt – Márffy Tamás végre bement a londoni konzulátusra, hogy hitele-

¹³ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 99-100. Jelentés, 1954. április 5., Kaposvár.

¹⁴ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 66. Szolgálati jegy, 1954. február 8.

¹⁵ ÁBTL 3.2.4 K-10-19, 81. Jelentés, 1954. március 26., Szendrői, London.

¹⁶ ÁBTL 3.2.4. 90. 5/A sz. utasítás, 1954. április 6.

sítessen egy Teleki Domonkosnak küldött felhatalmazást. Az eseményt rögzítő jelentés szerint „a veleváló [mármint Márffyval] beszélgetés első perceiben meglehet [!] állapítani, hogy egy rendkívül kvalifikált régi hírszerzővel állunk szemben. [...] Márffy beszerzését úgy lehet megoldani, ha konkrétan felvetjük neki, hogy fia kijövetelének csak úgy van lehetősége, ha bekapcsolódik a hírszerzésbe és segíti a magyar hírszerző szerveket.”

Érdekes adalékként közbe kell vetnünk, hogy az ügyben Londonban dolgozó konzulátusi alkalmazott és a budapesti központ között egy, a korra jellemző hangvételű, de ma már talán mulatságosnak tűnő vita bontakozott ki. A budapestiek túl előzékenynek ítélték a londoniak viselkedését Márffy Tamással szemben, ezért felhívták figyelmüket arra, hogy „egy magyar konzulnak, bármilyen egyéb megbízatása is van, minden esetben úgy kell fellépnie, hogy a magyar állam érdekeit méltón képviselje, visszautasítson minden rágalmat, melyek állami érdekeinket sértik.” Konkrétan annyi történt, hogy Márffy Tamás disszidálása kapcsán „elsétálásról” beszélt. Ezzel kapcsolatban – a budapestiek szerint – meg kellett volna mondani neki, hogy ez hazaárulás volt. Ráadásul a Márffyval foglalkozó konzulnak „tudnia kellett”, hogy a külügyminisztériumban Márffy Tamás az élelmezési osztályon dolgozott, ezért le kellett volna tromfolni őt, amikor külügyes múltjával „nagyképűsködött”. Végül „politikai hiba”, hogy nem utasították vissza Márffy Tamás „szemtelen kijelentését”, mely szerint Rákosi Mátvás sokat köszönhetne neki. Ráadásul a konzul kijelentette, hogy „»vízumot mindenki kaphat«. Ez nem igaz. Olyan hazaáruló disszidens, mint Ajtai nem kaphat vízumot Magyarországra, ezt Ajtai is nagyon jól tudja.”

Jelentésében a követség munkatársa erősen visszavágott, mondván a központ „nem értékeli átfogóan azokat a kérdéseket, melyeket a beszélgetés alapján jelentésemben az ügygel kapcsolatban felvettem”. A jelentés szerzője végeredményben azt kifogásolta, hogy ha a központ által elvárt módon viselkedik, akkor azzal nem vitte volna előbbre az ügyet. Hiszen ha utalt volna arra, hogy tudja, mivel foglalkozott Márffy Tamás a minisztériumban, akkor azzal csak felhívta volna a figyelmet arra: személyével már foglalkoztak. Magyarán Márffy Tamással nem lehetett összeveszni, és nem lehetett olyan megjegyzést tenni, amiből láthatja, hogy célszemély – mondták Londonban. A vita meglehetősen nivótlanra sikerült és végül a központnak be kellett látnia, hogy a terepen dolgozó megbízottja jobban látja a helyzetet, mint ő...

A Darvas Lajosnak Londonba küldött 1954. július 2-án keltezett utasításban a központ emberei már napirendre tértek a korábbi egyenetlenség felett. Leszögezték – ismét –, hogy „Ajtai” a Kelet-európai Kutató Iroda nevű „ellenséges bázis egyik exponense”, és ennek az objektumnak a felderítését kell elvégezni személyén keresztül. Egészen elköpesztő alapossggal instruálták a rezidenst, hogyan, mikor és pontosan mit kell mondanania, miként térjen rá a Soviet Orbit problémájára. Külön hangsúlyozzák, hogy alaposan készüljön fel, mert az „»Ajtai«-ügy az elvtárs legfontosabb tervpontja a következő tervperiódusban”.¹⁷

¹⁷ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 123–125. 10/A 1. sz. utasítás, 1954. július 2., fogalmazvány, majd Uo. 126–128, július 8-án kelt végleges szöveg. Elgondolkodtató, hogyan is működött valójában a hírszerzés ekkoriban, ha egy ilyen „fontos tervfeladatra” vonatkozó utasítás letisztázása 10 napot vett igénybe.

A központ dolgozóinak hozzáértése is erősen megkérdőjelezhető, mert a fentebbi utasítást alig egy hónap múlva – a londoniak javaslata alapján – módosítaniuk kellett. Rájöttek, ha túl erőszakosan haladnak, akkor Márffy Tamás nagyon hamar rá fog jönni, mit akarnak tőle. Ezért a londoni munkatárs „ne kösse össze ezeket a kérdéseket a gyermek kiutazásának engedélyezésével, nehogy Ajtainak lehetőséget adjunk arra, hogy a lapban zsaroláshoz és egyéb másnak beállított támadó cikket jelentethessen meg”.¹⁸

Márffy Tamás valóban rájöhetett, hogy miben sántikál a konzulátus. Mint ahogy a Budapestre befutott jelentésekből kiderül, saját maga ajánlotta fel, hogy „tompítja” a Soviet Orbit erősen szovjetellenes hangvételét.

Egy újabb adalék is előkerül a jelentésekből. Mikor a konzulátus munkatársa felkereste Márffy Tamást a munkahelyén, előbb egy kollégájánál érdeklődött utána, majd „Ajtai hangosan és melegen üdvözölt angolul. Azonnal kérdezte, hogy eljöttem lekötni a jegyet, majd választ nem is várva tovább beszélt angolul, mellyel nyilván el akarta kerülni, hogy tört angol kifejezéseimre valaki is felfigyeljen.” No igen. Londoni „emberünk”, úgy látszik, csak törte az angolt, és ráadásul ezzel még tisztában is volt. Elgondolkodtató, hogy egy angolul saját bevallása szerint sem jól beszélő munkatárssal voltaképpen mit akart kezdeni az államvédelem a brit fővárosban. Kizárólag az emigránsokkal akart foglalkozni? Mert csak ebben az esetben érthető ez az eljárás.

1954 nyarán és őszén tovább folytatódott Márffy Tamás megközelítése. A cél továbbra is ugyanaz maradt: testvére – Listowell Judit – szalonjának megismerése és a Soviet Orbit című lap befolyásolása. A módszer sem változott: a Magyarországon tartózkodó kisfiú kiutazási engedélyének megtagadásával lehetett zsarolni az apát.

Csak hogy Márffy Tamás gyorsabbnak és ravaszabbnak bizonyult. November 10-én már azt jelentette London, hogy a Soviet Orbit című lap megszűnt. Tehát Márffy Tamás úgy vélte, megtette az első gesztust, most már a kiutazási engedély megadásával a magyar szerveken a sor. Ráadásul azt is fel kellett mérnie, hogy ezzel az ő beszerzése voltaképpen célját veszítette – immáron nem tudja befolyásolni a „szennylapot”, tehát személye is érdektelenné vált. Az, hogy a magyar szervek nem így képzelték az ügy elintézését, világos. De lépéshátrányba kerültek...

3.

Márffy Tamás nem csupán Listowell Judit miatt vált ismertté a magyar szervek előtt. Nem csak arról volt szó, hogy maga a hölgy ismert volt, ha máshonnan nem, akkor a Csornoky-ügyből. Hanem maga Márffy Tamás ellen is fontos „elfekvő” anyaggal rendelkeztek. Nem volt központi figura, de több perben, eljárásban felmerült a neve.

A nyilvántartási anyagból egyértelműen kiderül, hogy Márffy Tamás kormánydelegáltaként részt vett az UNRA-csomagok elosztásában. A meglehetősen paranoid kommunista gondolkodás szempontjából persze minden külföldi segélyszerv ellenséges

¹⁸ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 12/A utasítás, 1954. augusztus 9.

hírszerző ügynökségnek számított. De az is egyértelmű, hogy Márffy nagyon jó angol-amerikai kapcsolatokkal rendelkezett a Budapesten élő diplomaták körében. Amikor korábban B-listázták, Gyöngyösi külügyminiszter és Nagy Ferenc miniszterelnök is támogatva visszavételét. „A nagy nyomás hatására visszavették munkahelyére, mert közben megindult a nyomozás az összeesküvés felszámolására és nem lett volna helyes így megsemmisíteni őket, hogy munkahelyükről elvannak bocsájtva [!], mert kapcsolataik eltűntek volna.”¹⁹

Márffy egyik legfontosabb kapcsolataként Dőry Edinát azonosították. A hölgy az Astoria szálló alkalmazottjaként dolgozott, majd a Standard-ügy kapcsán letartóztatták, és vallomása szerint Márffy és MacNab, valamint MacLean brit diplomaták között ő volt a postás.²⁰

Dőry Edina 1946-ban állás nélkül volt, ekkor Márffy Tamás javasolja neki, hogy Szentiványi Domokos ingatlanforgalmi irodájában helyezkedjen el. Márffy megkérte Edinát, hogy néhány levelét vigye el a Stefánia útra, egy angol vagy amerikai katonai házba.²¹

4.

A fentebb ismertetett módon Márffy nem csak kibújni tudott az államvédelem „ölelő karjaiból”, hanem más formában is nyomást tudott gyakorolni a magyar szervekre. Listowell Judit első férje ugyanis korábban gyarmatügyi miniszter volt, ezért rendelkezett olyan politikai kapcsolatokkal, hogy a budapesti angol követség 1955-ben távozó első titkára a Bem rakparti minisztériumban tett búcsúlátogatásán a Márffy fiú függőben lévő ügyét is megemlítette. Lord Listowell pedig egy levelet küldött Rákosi Mátyásnak. Bár a magyar szervek igyekeztek kimutatni, hogy a lord levélpapírján érkezett szöveg szerzője nem lehetett az angol főrend, a Márffy család annyit mindenesetre elért, hogy a kémelhárítás igazoló jelentést volt kénytelen küldeni a belügyminiszternek és Rákosi Mátyásnak. Ismét egy kínos epizód. Épp akkor, amikor a szovjet blokk országai éppen békésebb nemzetközi együttműködésre törekedtek a nyugati államokkal – szavakban legalábbis.

Végül az ügyet 1955. október 22-én lezárták, mivel Márffy Tamás beszerzését több találkozó és beszélgetés során sem lehetett végrehajtani. Az együttműködést visszautasította, de annak már amúgy sem lett volna semmi értelme, hiszen a „célobjektum”, a Soviet Orbit megszűnt. Márffy Tamás fiát végül 1956 tavaszán külön engedéllyel kiengették az országból. Egy, a hatvanas években született jelentés szerint édesanyja magának Hruscsovna írt levelében kért segítséget. A pártfőtítkár pedig állítólag közbenjárt, ami nem feltétlenül lehetetlen. De valószínűbb, hogy a magyar szervek ügyesen találtak okot a sikertelenségükre.

¹⁹ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 28-29. Feljegyzés, 1953. szeptember 22.

²⁰ Uo.

²¹ ÁBTL 3.2.4 K-1019, 32-35. Dőry Edina sk. vallomása, 1953. október 27.

5.

A Márffy-ügy tehát kudarcot vallott, a beszerzés nem sikerült. Ami számunkra mind-ebből fontos, az nem az a cinizmus, ahogyan egy kilencesztendős fiúval próbáltak zsarolni egy emigránst. Ennél különb aljasságokra is képes volt a rendszer. Az egyik fontos tanulság – mint már fentebb láttuk – az úgynevezett „sötét” hírszerzés alkalmazása volt. Nincs okunk feltételezni, hogy a későbbiekben ezt nem alkalmazták. A másik figyelemreméltó tény: a közigazgatási szervek kötelező és rutinszerű együttműködése a szolgálattal. De szintén lényeges elem, hogy egy olyan személy, aki – akár hírszerző volt korábban, akár nem – rendelkezett némi ilyen irányú tapasztalattal, gyorsan felismerte a helyzetét. Nagyjából azt is kitalálhatta, miért lehet fontos a személye az állambiztonsági szerveknek. És időben léphetett, érdektelenné téve saját magát – ezzel biztonságos helyzetbe kerülhetett. Azok azonban – és ilyen volt a hazai honpolgárok túlnyomó többsége –, akiknek egy ilyen rendszer működéséről fogalma sem volt, nem tudtak ilyen módon védekezni. Az ő történeteiket is megfelelő alapossággal kell vizsgálni és megítélni.

Liszt Ferenc tér, Budapest